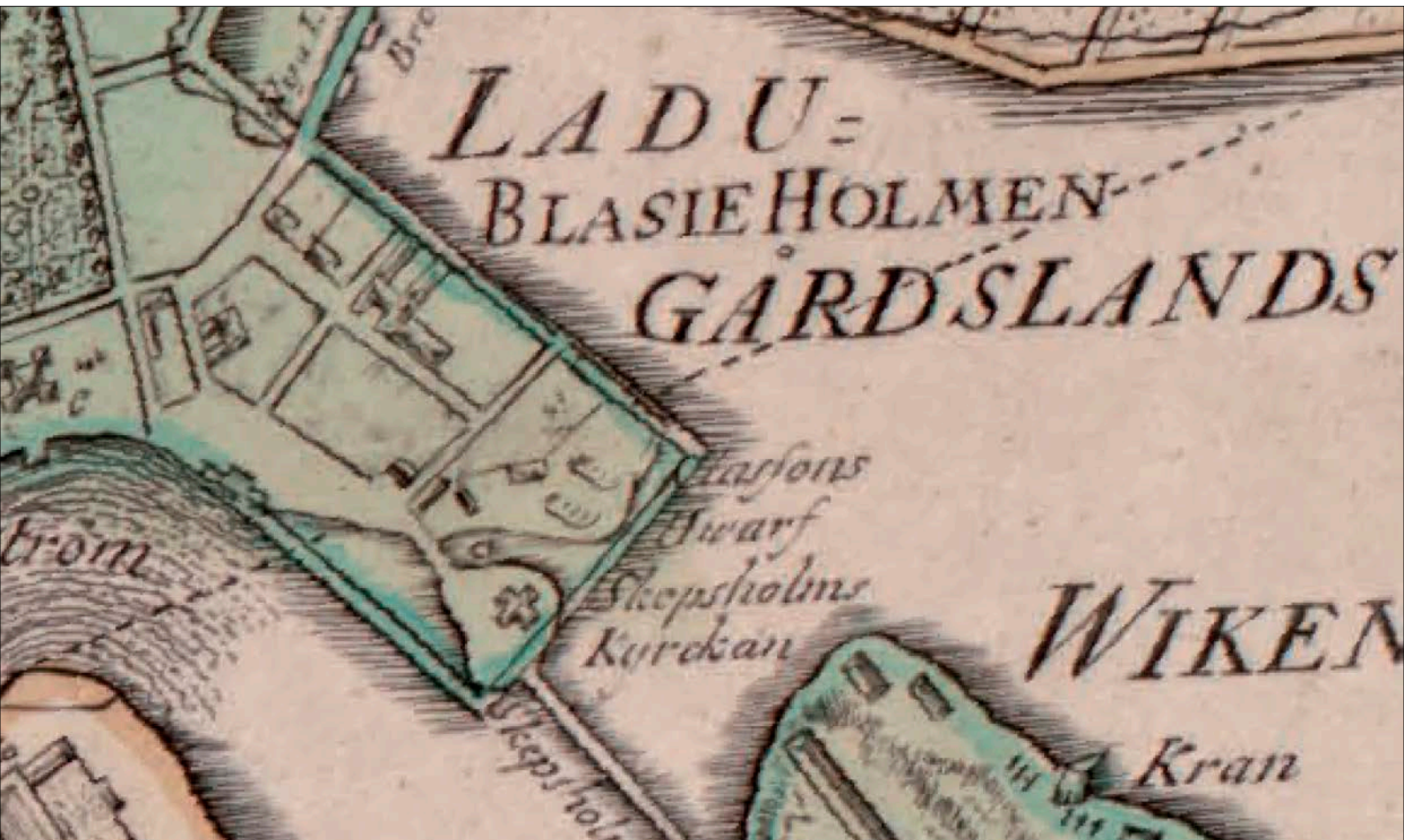

BEBYGGELSE FRÅN TIDIGMODERN TID PÅ

BLASIEHOLMEN

Schaktningsövervakning inom fastigheterna Norrmalm 3:43 och 3:1,
Stockholms stad och kommun, Stockholms län

JAN KOCKUM OCH PETRA ÖJHAGE

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3472 och 3573

ARKEOLOGIKONSULT
Karins väg 5
194 61 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Karta från 1751 som visar Blasieholmen med omgivning
(Stockholms stads kartsamling NS 442, SE/SSA/0234/J 2 A:18, beskuren).

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2022

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

BEBYGGELSE FRÅN TIDIGMODERN TID PÅ

BLASIEHOLMEN

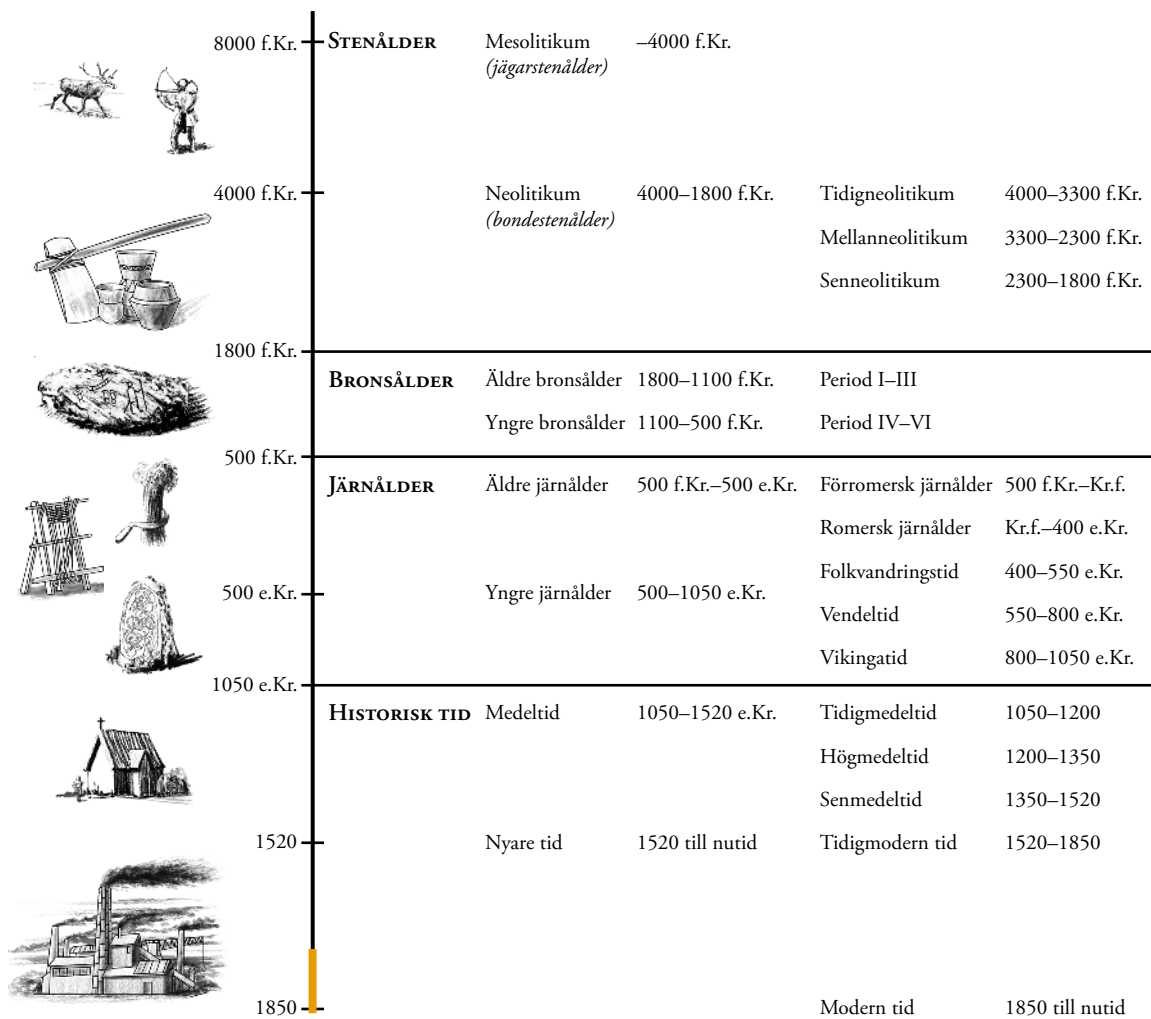
Schaktningsövervakning inom fastigheterna Norrmalm 3:43 och 3:1,
Stockholms stad och kommun, Stockholms län

JAN KOCKUM OCH PETRA ÖJHAGE

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3472 och 3573

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
Syfte och frågeställning	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	8
METOD OCH GENOMFÖRANDE	9
RESULTAT	11
DISKUSSION	14
REFERENSER	14
Lantmäteriakter	14
Stockholms stadsarkivs kartsamling.....	14
Avbildningar	14
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	15
BILAGOR	17
Bilaga 1. Kontexttabell.....	17
Bilaga 2. Fyndtabell	19

SAMMANFATTNING

Efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län har Arkeologikonsult genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheterna Norrmalm 3:43 och 3:1, Blasieholmen, Stockholms stad.

Undersökningen gjordes vid de markarbeten som utfördes inför flytt av ledningar i samband med utbyggnad av tunnelbanan. Vid markarbetena framkom grunden till en byggnad som kunde dateras till

perioden cirka 1750–1870, samt en kajkonstruktion som troligen uppfördes under 1870-talet.

Området sammanfaller med strandområdet och sundet som tidigare delade Blasieholmen. Vid undersökningen framkom utfyllnads- och utjämningslager med ett mycket blandat fyndmaterial, som visar att sundet fyllts upp med material från en bebyggelse i närområdet. Denna bebyggelse kan dateras till tiden senmedeltid och framåt.

INLEDNING

I samband med utbyggnaden av tunnelbanan i Stockholm planeras för ett ventilationsschakt. För att möjliggöra detta krävdes en ledningsomläggning inom fastigheterna Norrmalm 3:43 och 3:1, Blasieholmen, Stockholms stad. Då arbetet utfördes inom del av Stockholms historiska stadsområde, registrerat som fornlämning RAÅ L2015:7789, beslutade Länsstyrelsen i Stockholms län att en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning skulle

göras. Då den del av tunnelbaneutbyggnaden som berörde fastigheterna utvidgades tillkom ytterligare länsstyrelsebeslut. I föreliggande rapport redogörs således för arkeologisk undersökning enligt två beslut (Lst. dnr 431-6905-2021 och 431-72847-2021). Undersökningarna genomfördes under perioden 21 april 2021 till 14 juli 2021 samt 3 till 4 januari 2022 av personal från Arkeologikonsult.

Figur 1. Blasieholmen med undersökningsschakten mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:5 000, översikt i skala 1:200 000.

Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen var att dokumentera berörda lämningar och kulturlager.

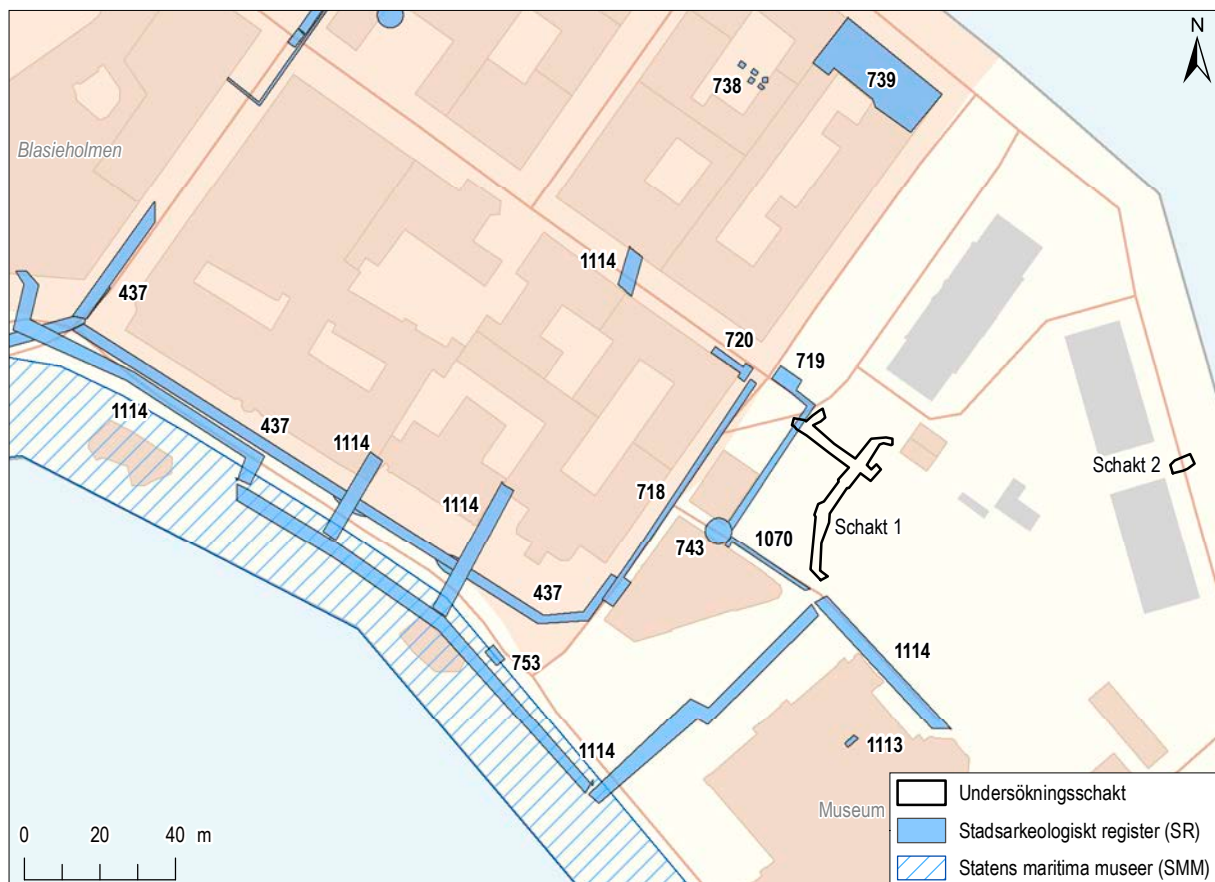
Topografi och fornlämningsmiljö

Blasieholmen är en halvö på Norrmalm i Stockholms innerstad, väster om Nybroviken och öster om Strömmen och Gamla stan och sträcker sig söderut till Skeppsholmsbron. Berörda fastigheter sammanfaller med den så kallade Museiparken bakom Nationalmuseum. Undersökningsområdet omgärdas i väster av Våghusgränd och Nationalmuseum, i norr av Hovslagargatan och Nybrokajen och i öster och söder av Museikajen (figur 1). Hela området utgör den yttre delen av Blasieholmen. Historiskt sett så skildes Blasieholmen från övriga Norrmalm och utgjordes av två bergiga öar. Den östra ön benämndes Myntholmen eller Kyrkholmen (sedan Holmkyrkan invigdes på ön år 1634), medan den västra och större ön hette Kävlingen, sedan Skeppsholmen (Hjulhammar 2010: 75, 146 f). Den del på vilken Nationalmuseet nu står, före detta Kyrkholmen, var

avskild från Myntholmen genom ett smalt sund som delvis sammanfaller med undersökningsområdet.

Under tidigmodern tid präglades Blasieholmen av bebyggelse och verksamhet kring flottans varv, som i slutet av 1550-talet flyttat hit. Omkring år 1640 flyttades örlogsvarvet åter igen, den här gången till Skeppsholmen. Under åren 1725–1787 finns även Classons varv på Blasieholmen (Hjulhammar 2010: 73), även utmärkt på Biurmans karta från 1751 (NS 442, SE/SSA/0234/J 2 A:18). I området fanns således varvsanläggningar såsom stapelbäddar och en så kallad bråddebana, på vilken man vindade omkull fartygen. Det finns alltså goda förutsättningar för att hitta lämningar från varvstiden, inte minst i Museiparken (Hjulhammar 2010: 28, 73 ff).

I området runt Museiparken och det nu aktuella undersökningsområdet har vid arkeologiska undersökningar påträffats äldre gatunivåer, brunnar, skepps- och båtlämningar, rustbäddar, kaj- och strandskoningar; dateringarna har legat i tidigmodern–modern tid (figur 2 och 3).

Figur 2. Tidigare arkeologiska iakttagelser och undersökningar enligt Stadsarkeologiskt register (SR) och Statens maritima museer (SMM). Skala 1:2000.

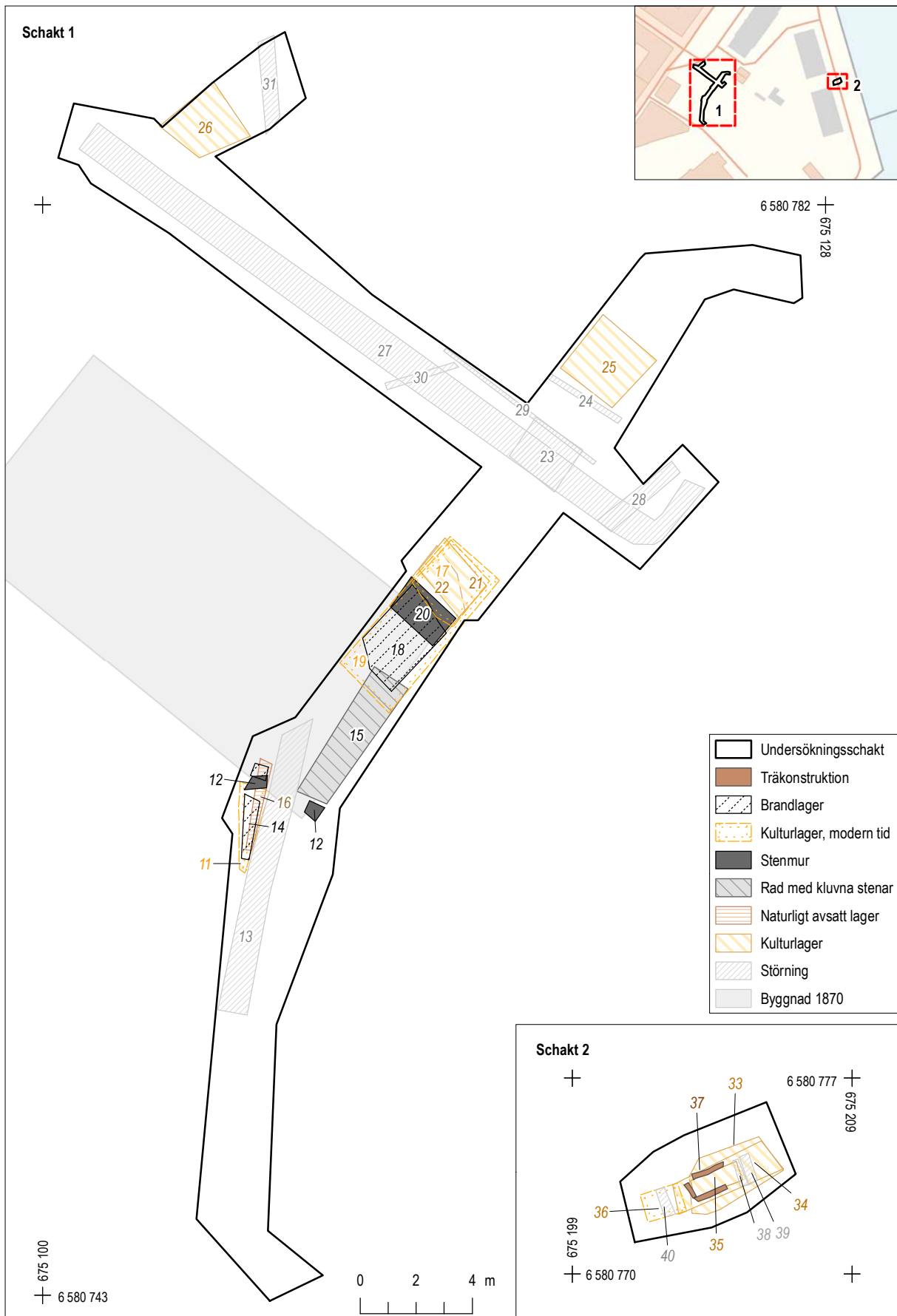
SR-nr	Plats	Schakttyp	Resultat	År
437	Stallgatan	Schaktningar för reningsverket.	I samband med schaktningar i Stallgatan påträffades rester av båtar och en brunn, ett tegelvalv, en stenläggning och möjligen rester av Blasieholmens strandskoning.	1934
718	Hovslagargatan	VA-verkets schaktning för reparation av avlopp.	I sydöstra delen av schaktet påträffades en fyllning av mörk sand, sten och tegel från ca 0,4 m under gatunivån till botten av schaktet.	1980
719	Blasieholmen	Schaktning för byggande av nätstation.	I korsningen Hovslagargatan – Blasieholmsgatan framkom rester av äldre gatu- och marknivåer, brandlager och en eventuell träkonstruktion.	1983
720	Blasieholmen	Schaktning för reparation av rör.	Inga äldre lämningar.	1980
738	Teatergatan 3	Ombyggnad av källarlokal till soprum.	Här påträffades troliga rester av en kaj.	1978
739	Käpplingeholmen 1	Besiktning av arbeten för ombyggnad/ grundförstärkning.	På 0,6 m djup påträffades ett svart lager och en ca 20 cm tjock rustbädd.	Uppgift saknas
743	Ostindiefararen	Schaktning för grundförstärkning	Från schaktningen inne i huset tillvaratogs i dumphögen ett kritpipsfragment och en skärva flintgods.	1981
753	Blasieholmskajen	Schaktning för trumma för avloppsvatten från Waxholmsbåtarna.	Fynd av båtrester.	1983
1070	Sillhovet 3	Schakt för nedläggning av fjärrkylerör.	I schaktet framkom en äldre gatunivå, kanske från 1700-talet eller senare.	1996
1113	Blasieholmen 3:1	Schaktkontroll i samband med ledningsdragning.	Tre murar, sannolikt rester efter en trappa som anlagts i samband med Nationalmuseets uppförande 1844–1866. Även en kullerstensbeläggning, som var samtida eller senare än murarna. I schaktbotten framkom ett brandlager från Holmkyrkans brand 1822.	1996
1114	Jakob mindre	Schaktningar för fjärrkyla.	En grundmur till vad som bör ha varit "Norra slaktarehuset" uppfört 1785 framkom. Därtill påträffades dräneringskonstruktioner, en äldre kajskoning mot Norrström och äldre gatunivåer anlagda under 1700-talet eller senare. Vidare framkom en grundmur, möjligen från Kungliga stallet som uppfördes under 1620-talet.	1995
SMM	Södra Blasieholms- hamnen	Ombyggnation av kajen utanför Grand Hotel på Blasieholmen.	Fem fartygslämningar och rester av en fast fiskeanläggning (Hansson & Sundberg 2014).	2010–2013

Figur 3. Tabell över lämningar kring Museiparken i SR kompletterad med maritima lämningar undersökta av Statens maritima museer (SMM).

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning. Vid schaktningen grävdes befintliga ledningar fram för att flyttas till nya ledningsgravar. Då undergrunden delvis bestod av berg skedde även sprängningsarbeten, vilka inte övervakades. När arkeologiska lämningar framkom handrensades dessa; schakt och arkeologiska lämningar mättes in med GPS/RTK och fotograferades. Fynd knutna till lämningarna samlades in.

I den redovisande texten redogörs för undersökningsresultatet genom en beskrivning av den i schaktet framkomna stratigrafien. Med stratigrafi menas här en sekvens av kulturlager (av mänsklig aktivitet deponerade jordlager), nedgrävningar och fyllningar, odlingshorisonter och konstruktioner – vilka var för sig kallas för kontexter. Vid inmätningen får varje kontext ett nummer, som i den löpande texten uppges kursivt inom parentes.

Figur 4. Schakt 1 och 2 med påträffade anläggningar. Skala 1:200, översikt i skala 1:4 000.

RESULTAT

Vid undersökningen påträffades en större byggnad, cirka 9 meter bred, i form av en kraftig kallmurad stengrund, som sannolikt har haft en dagermur i rött tegel. Genom fyndmaterial och historiskt kartmaterial kunde byggnaden tidsmässigt förläggas till andra delen av 1800-talet. Undersökningen visade också att ytorna kring det forna sundet mellan Myntholmen och Kävlingen fyllts ut och jämnats ut med jordmassor hämtade från ett område med bebyggelse från senmedeltid och framåt. Massorna kommer sannolikt från närområdet. I den östra delen av undersökningsområdet framkom det delar av en träkonstruktion. Troligen en del av den kaj som funnits på platsen under 1870-tal.

I de övervakade delarna av schaktarbetet uppgick djupet generellt till ca 0,8 meter, men som mest dock till cirka 2 meter. Schaktbredden varierade mellan cirka 1,8–4,3 meter.

I den norra delen av schakt 1 framkom ytligt liggande berggrund, endast täckt med en decimetertjock växthorisont. Denna del av undersökningsområdet motsvarar ön Kävlingens/Skeppsholmens östra klippstrand ner mot sundet till Myntholmen/Kyrkholmen. Här fanns naturligt avsatta lager (16) och i svackorna mellan berghällarna fanns kulturlager (21; 25; 26), vilka utifrån fynden kan dateras till sen modern tid, men som även innehåller sekundärdeponerat senmedeltida material. Vid arbetet med att jämna till och fylla ut området, vilket alltså har skett i slutet av 1800-talet och framåt, har jordmassor tagits i områden med bebyggelselämningar från senmedeltid och framåt.

Över stora delar av schakt 1 följdes befintliga ledningsgravar och befintligt kablage (13; 23; 24; 27–31).. Ledningarna framkom under grässvål, gångstråk, markduk och grus och var nedgrävda genom gråbrun humös silt, vilket tolkades som påförda massor (11). I dessa påförda massor fanns fynd som dateringsmässigt spände mellan tidigmodern tid och 1900-tal. Efter cirka 17 löpmeter var massorna emellertid uppblandade med sot och träkol (14). Möjligen representerar detta brandlager en destruktionsfas av den byggnadslämning som utgjordes av en grundmur i öst–västlig riktning (12) och som

framkom i anslutning till lagret. Relationen mellan brandlagret och muren kunde dock inte med säkerhet fastställas. Det framgick således inte om muren eller brandlagret var äldst.

Grundmuren (12) var uppförd i kliven och otuktad sten som kallmurats. I en av stenarna fanns ett borrhål kvar, vilket ger en datering till 1700-tal eller senare. Muren var knappt 1 meter tjock och framkom 0,9 meter under befintlig marknivå. Ovan grundmuren fanns ett lager med fragment av rött tegel, vilket sannolikt härrör från byggnadens dagermur.

Vinkelrätt mot grundmurens norra sida fanns en rad med klivna stenar (15) av mindre storlek som löpte längs med schaktet åt norr. Denna rad tolkades som grunden till en hjärtmur eller som en rad med plintsten för en trossbotten. Efter cirka 8 meter framkom ytterligare en grundmur, cirka 1 meter tjock (20), motsvarande den förra.

Ovan den norra grundmuren (20) fanns ett brandlager (18) täckt med ett rivningslager (17). Under dessa lager fanns ett tjockt lager med stenkross (19), som sannolikt har utgjort utjämningsmassor. Brandlagret och rivningslagret motsvarar rimligtvis brandlagret i söder (14) och tegelfragmenten ovan den södra grundmuren (12). Således utgjorde grundmurarna (12 och 20) tillsammans med plintstenarna (15) grunden till en byggnad från tidigmodern tid eller senare.

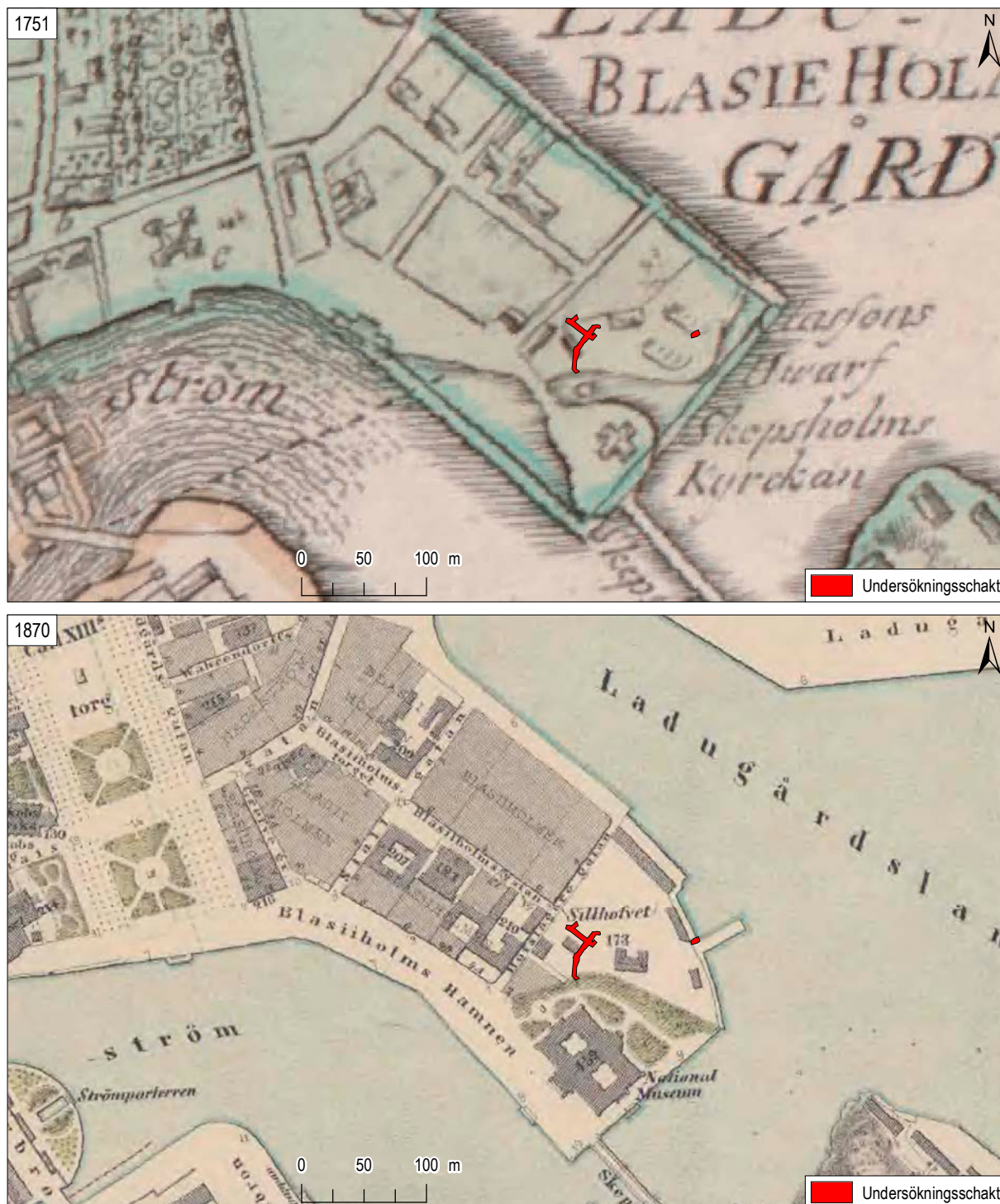

Figur 5. Den norra grundmuren (20) från väster.

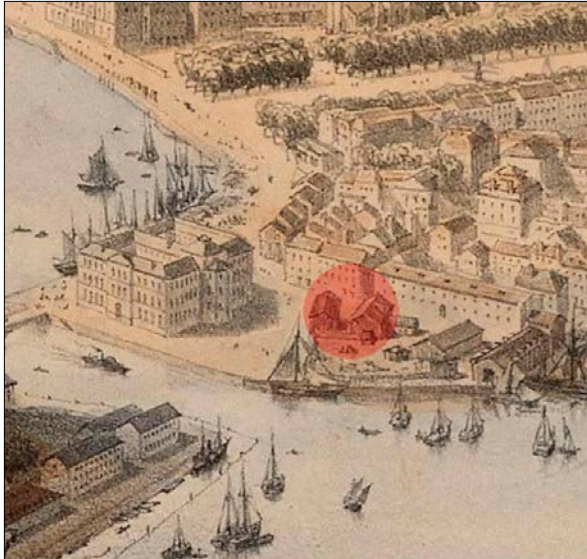

Det historiska kartmaterialet är inte alltid så detaljerat så att enskilda hus syns, men byggnaden kan identifieras på en karta över Stockholm från år 1751, då som ingående i Classons varv samt på en karta från 1870. Med tanke på byggnadens tidigmoderna karaktär och tidigast möjliga datering till 1700-talet

är det högst sannolikt att byggnaden uppfördes för varvets räkning. Byggnaden bör ha förstörts strax efter 1870, då den kan identifieras i ett ballongperspektiv från 1868 (Billmark 1868), medan den saknas i en liknande avbildning från 1875 (Neuhaus 1875).

Figur 6. Undersökningschakten markerade på Biurmans karta från 1751 (överst) och på en karta från 1870 (nederst). Skala 1:5000.

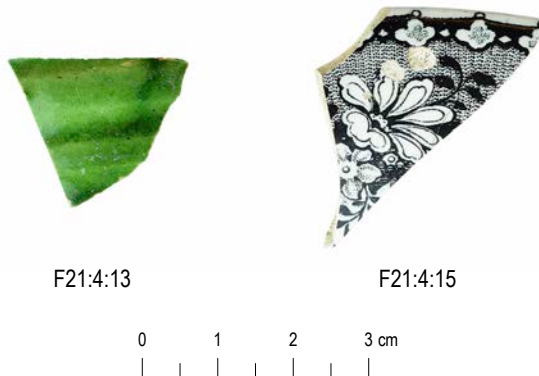
Figur 7. Vy från sydöst över Blasieholmen 1868 med området för byggnaden markerat (bilden är beskuren).

Figur 8. Vy från sydväst över Blasieholmen 1875 med området för byggnaden markerat (bilden är beskuren).

I schakt 2 påträffades delar av en träkonstruktion (37). Dessa bör knytas till den kaj som funnits på platsen under 1870-tal.

Det vid undersökningen påträffade fyndmaterialet finns presenterat i Bilaga 2. Fyndtabell. En diskussion om fyndmaterialet och dess relevans för tolkningen finns i den stratigrafiska beskrivningen. Byggnadsmaterial och yngre sekundärdeponerat material har gallrats bort efter registrering.

Figur 9. Del av ett glaserat Siegburgkrus från 1400-/1500-tal (F21:4:13) samt, från samma lager, del av ett flintgodsfat från 1800-/1900-tal (F21:4:15). Skala 1:1.

DISKUSSION

Utfyllnads- och utjämningslager visar på omfattande markarbeten under tidigmodern och modern tid som har påverkat lämningar från senmedeltid och framåt. Den spridda dateringen av fyndmaterial från samma kontexter visar att fynden och massorna har hamnat sekundärt på platsen. Hur långt bort ifrån som massor har hämtats kan inte avgöras, men det är rimligt att anta att man försökt att minimera transportsträckorna.

Undersökningen visade även att det finns lämningar kvar från tiden före de senaste omfattande markningreppen. Centralt i undersökningsområdet framkom lämningar som kan knytas till varvsverksamheten under Classons tid, alltså i mitten av 1700-talet. I området finns således en stor potential att finna ytterligare spår från skeppsbyggnadsperioden på Blasieholmen.

REFERENSER

HANSSON, JIM & SUNDBERG, KARIN 2014. *Fornlämningar på Blasieholmen. Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll samt särskild arkeologisk undersökning*. Sjöhistoriska museet. Arkeologisk rapport nr 2014:16.

HJULHAMMAR, MARCUS 2010. *Stockholm från sjösidan. Marinarkeologiska fynd och miljöer*. Stockholm.

STADSARKEOLOGISKT REGISTER, SR:
[Stadsarkeologiskt register för Stockholm - Stadsmuseet](#) 2021-09-17

Lantmäteriakter

STOCKHOLMS STAD, 1870
Stockholms stad, Stockholms län
Lantmätare: Johan Rudolf Brodin, Karl Edvard Dahlman
Lantmäteristyrelsens arkiv: A99-1:56

Stockholms stadsarkivs kartsamling

CHARTA ÖFWER STOCKHOLM
MED DES MALMAR OCH FÖRSTÄDER
Georg Biurman 1751
NS 442, SE/SSA/0234/J 2 A:18

Avbildningar

BILLMARK, CARL JOHAN 1868. Panorama över Stockholm på 1860-talet: *Fogelvue över Stockholm*. Stockholms stadsmuseum.

NEUHAUS, HEINRICH 1875. Panorama över Stockholm på 1870-talet. Centraltryckeriet Stockholm. Stockholms stadsmuseum Inventarienummer 503158.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsult projektnr:	3472; 3573
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsens diarienummer:	431-6905-2021; 431-72847-2021
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2021-02-18; 2021-12-02
Uppdragsnr:	202100218; 202200487
Företagare:	AB Storstockholm Förvaltning för utbyggd Tunnelbana
Län:	Stockholm
Landskap:	Uppland
Kommun:	Stockholm
Socken:	Stockholm
Fastighetsbeteckning:	Norrmalm 3:43 och 3:1
Berörd lämning:	L2015:7789
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning
Utförandetid, fältarbete:	210412–210714; 220103–220104
Inmätningssystem:	GPS/RTK
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektledare:	Jan Kockum & Petra Öjhage
Rapportansvarig:	Jan Kockum & Petra Öjhage
Fältpersonal:	Jan Kockum, Dennis Bernhus, Malin Karlén & Petra Öjhage
Planer och layout:	Medea Nyström Huuva
Fyndfotografering:	Jan Kockum
Kvalitetsgranskning:	Philip Tonemar
Fynd:	Fyndfördelas till Stockholms stads museum, inventarienummer SSM 70700

BILAGA 1. KONTEXTTABELL

Kontextnr	Beskrivning	Fynd	Tolkning och datering
11	Kulturlager inklämt under fjärrvärmerör och optokabel. Sandig humös ler.	Fyndnr 11:2:1–7. Tidigmodernt till modernt material.	Äldre markhorisont, sannolikt tillkommen under modern tid.
12	Kallmurad stenmur uppbyggd av kantig kliven sten, möjligen sprängsten. I en av stenarna fanns borrhålet kvar.		Grundmur till byggnad uppförd under andra delen av 1800-talet. Hör samman med stenmur 20.
13	Fjärrvärme.		Modernt
14	Kulturlager. Träkol, sotig sand och sotig ler. 0,2 m tjockt. Stort inslag av sekundärbränt vingtegel. Osäker relation till mur 12.	Fyndnr 14:3:1–6	Brandlager. Osäker datering. Möjligen en destruktionsfas av mur 12, det vill säga 1800/1900-tal. Lagret innehöll dock tidigmodernt fyndmaterial.
15	Kulturlager. Raseringsmassor med stort inslag av skärvig sten, stenblock och tegelsten.		
16	Kulturlager. Brun humös sand.		Möjligen naturligt avsatt.
17	Kulturlager. Tunt lager med rivningsmassor och tegel.		Modern tid.
18	Kulturlager. Lager med träkol. Direkt under 17		
19	Kulturlager. Tjockt lager med stenkross (under 18).		Modern tid.
20	Stenmur, ca 1 m hög. Består av kliven sten. Sten med borrhål.		Hör samman med mur 12.
21	Kulturlager. Humöst lerigt lager med stort organiskt innehåll, ca 0,6 m tjockt.	Fyndnr 21:4:1–23	Dateringsmässigt stor spridning på fyndmaterialet, från högmedeltid till sent 1800-tal. Lagret bör ha tillkommit som utjämning med massor från flera ställen.
22	Kulturlager. Raseringslager. Under lager 21.		
23	Kablage		Modernt
24	Jämrör		Modernt
25	Raseringslager ovan berg. Innehåller tegelkross och murbruk, en del kakelfragment och gult tegel.	Fyndnr 25:5:1	Lagret innehöll kakel från 1700-talet, men även tegel från sent 1800-tal och framåt. Sannolikt blandade massor från flera håll.
26	Lager med mörkbrun humös ler. Innehåller sentida material.		Sannolikt 1800/1900-tal.
27	Kablage		Modernt
28	Kablage		Modernt
29	Ledning		Modernt
30	Ledning		Modernt
31	Kablage		Modernt
32	Berggrund, från ca 0,5 m under befintlig marknivå.		

Bilaga 1. Kontexttabell, forts.

Kontextrnr	Beskrivning	Fynd	Tolkning och datering
33	Raseringslager/utfyllnad. Lagret framkom under gatsten och sättsand från modern vägbana. Lagret var hårt packat och bestod av sten, tegelkross, tegelsten, sand, silt och asfalt samt en del gatsten likt den som låg ovanpå. Tjocklek från 0,8 m i öst och 0,5 m i väst.	Fyndnr 33:6:1	Raseringslager/utfyllnadslager. Datering oklar då det ej framkom daterbara fynd.
34	Siltigt sandigt utfyllnadslager med enstaka tegelstenar och småsten <0,03×0,05 m. Lagret låg ovanpå moderna delar i östra delen av schaktet. Lagret var ca 0,6–0,8 m tjockt och blandades i väst med sandlager 36.	Fyndnr 34:7:1 Fyndnr 34:7:2	Raseringslager där det framkom en liten del fynd i form av glas och en keramikskärva. Dock var lagret väldigt omrört och det låg även asfalt och gatsten från tidigare nedgrävning av äldre vatten- och spillvattenledningar.
35	Raseringslager/utfyllnadslagret låg på +0,2 m.ö.h och var snabbt vattentäckt. Lagret är minst 0,2 m tjockt, dock oklart hur tjockt det är då det framkom i botten av schaktet. Lagret bestod av stenar, tegelkross, trärester och sandig silt.	Fyndnr 35:8:1	Raseringslager/utfyllnadslager. Datering oklar då det ej framkom daterbara fynd.
36	Utfyllnadslager. Ett sandigt fyllnadslager som täckte en spillvattenledning. Lagret var ca 1,2 m tjockt och låg på och runt ledningen. Har påförts efter 35 samt 33 då det har skurit dessa lager.		Modernt påfört utfyllnadslager.
37	Tre liggande stockar av fyrkantshugget timmer framkom i schaktsidan. Timret fortsatte utanför schaktet, stockarnas totala längd är således inte känd men synliga delar var 1,1–1,4 m långa och 0,2×0,2 m i grovlek. Två av stockarna låg i nord-sydlig riktning och en i öst-västlig riktning.		Del av en träkonstruktion, möjligen en äldre kajkonstruktion eller rustbädd. Stockarna togs inte upp utan dokumenterades i plan.
38	Ledning		Modernt
39	Betongfundament		Modernt
40	Betongrör		Modernt

BILAGA 2. FYNDTABELL

Fyndnr*	Klass	Objekt	Del	Subklass	Typ	Längd (mm)	Bredd (mm)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Antal fragment	Material	Beskrivning	Datering	Gallrat
0:1.1	Byggnads-material	Murtegel		Holländskt tegel		180,00	80,00		35,00	830,00	1		Lera	Gulbrännande lera, sintrad.	1600-tal	x
0:1.2	Byggnads-material	Murtegel		Holländskt tegel		95	80		35,00	455	1	1	Lera	Gulbrännande lera, sintrad.	1600-tal	x
11:2.1	Byggnads-material	Planglas		Fönsterglas		33	29		1,00	1	1	1	Glas		1900-tal	x
11:2.2	Byggnads-material	Kakel				30	22		9,00	7	1	1	Lera	Rödbrännande lera, vit glasyr, blå/guldig dekor	1800-tal	x
11:2.3	Kritpipa	Kritpipa	Skaft			23		7		1	1	3	Piplera		1600–1800-tal	x
11:2.4	Keramik	Kärl	Brätte, mynningskant	Fat	Yngre rödgods	33,00	30,00		11,00	6,00	1	1	Lera	Spår av engobe.		x
11:2.5	Keramik	Kärl	Brätte	Fat	Yngre rödgods	35,00	20,00		4,00	3,00	1	1	Lera	Brunröd blyglasyr		x
11:2.6	Keramik	Kärl	Buk	Kopp		26,00	4,00		4,00	1,00	1	1	Flintgods	Vit glasyr	1800-/1900-tal	x
11:2.7	Keramik	Kärl	Botten, bottenkant	Kaffefat		27,00	27,00		4,00	4,00	1	1	Ben-porslän	Vit glasyr	1900-tal	x
14:3.1	Byggnads-material	Spik				220,00	15,00		15,00	328,00	3		Järn	Tre spikar 170–220 mm långa		x
14:3.2	Kritpipa	Kritpipa	Skaft			38,00		9,00			1	1	Piplera		1600–1800-tal	x
14:3.3	Keramik	Kärl	Brätte, mynningskant	Fat	Yngre rödgods	117,00	49,00		15,00	231,00	1	10	Lera	Rödbrun glaserad utsida, insida med rödbrun, gul och grön glasyr.	1700-/1800-tal	x
14:3.4	Keramik	Kärl	Buk	Fat	Yngre rödgods	43,00	40,00		5,00	21,00	1	2	Lera	Rödbrun invändig glasyr		x
14:3.5	Keramik	Kärl	Buk		Yngre rödgods	52,00	41,00		9,00	25,00	1	2	Lera	Mörk rödbrun invändig glasyr. Delvis glaserad utsida med grönt och rött.		x
14:3.6	Keramik	Kärl	Buk	Fat	Yngre rödgods	43,00	38,00		6,00	10,00	1	1	Lera	Brungrön invändig glasyr.		x
21:4.1	Byggnads-material	Planglas		Fönsterglas		62,00	34,00		1,50	14,00	7	7	Glas	Grönskimmrande munbläst glas. Har sannolikt varit blyinfattat	Tidigmodern tid	
21:4.2		Kärl	Botten, buk	Butelj				68,00	6,00	146,00	1	1	Glas	Brunt glas. Stämplad ÅR-NAS. Årnäs bruk tillverkade porterflaskor mellan 1837–1867.	Mitten av 1800-talet	
21:4.3		Kärl	Botten	Butelj		87,00	33,00			29,00	1	1	Glas	Mörkgrönt glas.		x
21:4.4		Kärl	Mynning, hals, skuldra	Butelj		80,00	90,00		5,00	104,00	1	1	Glas	Grönt, pestangipet glas.	Tidigmodern.	

* Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans förenamlets unika fyndnummer.

Bilaga 2. Fyndtabell, forts.

Fyndnr*	Klass	Objekt	Del	Subklass	Typ	Längd (mm)	Bredd (mm)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Antal fragment	Material	Beskrivning	Datering	Gallrat
21:4:5	Keramik	Kärl	Mymning, skuldra, hånkel	Gryta	Yngre rödgods	83,00	80,00	6,00	6,00	102,00	1	1	Lera	Rödbrun invändig glasyr		
21:4:6	Keramik	Kärl	Mymning, skuldra	Gryta	Yngre rödgods	81,00	38,00	6,00	6,00	34,00	1	1	Lera	Mörkgrön och brun invändig glasyr.		
21:4:7	Keramik	Kärl	Mymning	Gryta	Yngre rödgods	60,00	27,00	5,00	5,00	16,00	1	1	Lera	Gul, grön och röd invändig glasyr. Lite spill på utsidan.		
21:4:8	Keramik	Kärl	Handtag	Gryta	Yngre rödgods	90,00	47,00	27,00	9,00	82,00	1	1	Lera	Fläckvist med grå och brun glasyr.		
21:4:9	Keramik	Kärl	Brätte, bottenkant, botten	Tallrik	Yngre rödgods	121,00	72,00	7,00	7,00	86,00	1	1	Lera	Engobe och gul glasyr.	1700-tal	
21:4:10	Keramik	Kärl	Buk, bottenkant, botten	Skål	Stengods Siegburg	71,00	68,00	10,00	10,00	46,00	1	2	Lera	Siegburg	Hög- till senmedeltid	
21:4:11	Keramik	Kärl	Buk	Gryta	Yngre rödgods	66,00	57,00	8,00	8,00	62,00	1	4	Lera	Invändig ljusbrun glasyr.		
21:4:12	Keramik	Kärl	Buk bottenkant botten	Fat	Yngre rödgods	63,00	43,00	8,00	8,00	50,00	1	4	Lera	Engobe samt fragment av grön glasyr som delvis har runnit på utsidan.	1700-tal	
21:4:13	Keramik	Kärl	Skuldra buk	Krus	Stengods Siegburg	23,00	23,00	4,00	4,00		1	1	Lera	Siegburg med grön glasyr.	1400–1500-tal	
21:4:14	Keramik	Kärl	Buk	Kopp	Porslin	20,00	12,00	2,00	2,00	1,00	1	1	Lera	Porslin från Kina, blå och ljusröd dekor på vit botten.		
21:4:15	Keramik	Kärl	Brätte	Fat	Flintgods	37,00	28,00	2,00	2,00	3,00	1	1	Lera	Svart tryckdekor, blommor, på vit botten.	1800–1900-tal	
21:4:16	Keramik	Kärl	Buk	Kopp	Flintgods	31,00	20,00	2,00	2,00	1,00	1	1	Lera	Målad dekor, grenverk och blad, vit botten	1800–1900-tal	
21:4:17	Keramik	Kärl	Brätte	Tallrik	Flintgods	49,00	36,00	4,00	4,00	8,00	1	1		Vit odekorerad glasyr.	1800–1900-tal	x
21:4:18	Keramik	Kärl	Brätte botten	Tallrik	Fajans	73,00	35,00	7,00	7,00	32,00	6	6	Lera	Vit odekorerad glasyr.		x
21:4:19	Keramik	Kärl	Brätte botten buk	Fat kopp buk	Fajans	38,00	35,00	4,00	4,00	16,00	6	6	Lera	Blå dekor på vit botten.		

Bilaga 2. Fyndtabell, forts.

Fyndnr*	Klass	Objekt	Del	Subklass	Typ	Längd (mm)	Bredd (mm)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Antal fragment	Material	Beskrivning	Datering	Gallrat
21:4:20	Kritpipa	Kritpipa	Huvud			43,00	19,00			6,00	1	1	Piplera	Stämpel på klacken "Man med spade/Landman". Användes 1706–1795. Troligen tillverkad i Gouda mellan ca 1740–1795. Möjliga tillverkare: 1707–1745 Pieter Engelen van der Put; 1753–1760 Jan Pietersz. Van der Putten; 1760–1778 Jacob Sijpesteijn; 1760–1773 Hendrik Sijpesteijn in huur; 1785–1795 Jacobus van der Draaij	1700-tal	
21:4:21	Kritpipa	Kritpipa	Huvud			39,00	17,00			4,00	1	1	Piplera	Stämpel på klacken "Krönt hatt". Tillverkad i Gouda mellan 1686–1798. Tillverkare: 1686–1691 Jan Pietersz. Van den Hof; 1705/08–1749 Cornelis Nanne van Leeuwen; 1749–1753 Ljlsbeith de Geus, wed. Cornelis Nanne van Leeuwen; 1753–1798 Hendrik Bos.	1600-/1700-tal	
21:4:22	Kritpipa	Kritpipa	Huvud			46,00	22,00			10,00	1	1	Piplera	Fragmentansk dekor på huvudets framsida med någon form av växtblad-dekor. Troligen engelsk pipa från 1700-talets första hälft.	1700-talets första hälft	
21:4:23	Kritpipa	Kritpipa	Skäff			54,00		7,00		25,00	12	12	Piplera			
25:5:1	Byggnads-material	Kakel	Blad			77,00	43,00		9,00	51,00	1	2	Lera	Blå dekor på vit botten.	1700-talets andra hälft	
33:6:1	Glas	Buteilglas				52,00	25,00	2,00			3	3	Glas			x
34:7:1	Keramik	Kärl		Fat	Flintgods	19,00	11,00	0,50			1	1	Lera			x
34:7:2	Kakel	Kakel			Kakel	33,00	12,00	1,00			1	1	Lera	Gulbrännande lera. Vit glasyr		x
35:8:1	Keramik	Kärl		Fat	Rödgoods	73,00	45,00	1,00			1	1	Lera	Rödbrännande lera		x

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3472 och 3573